

Sayın Orhan Şaik Gökyay,

Resmî Yazışmalar Sözlüğü için verilmiş olan raporun bir örneği ilişikte sunulmuştur. Eser üzerinde çalışacak olan yarkurul üyelerinin adları aşağıda gösterilmiştir. Önce İstanbul'daki ve Ankara'daki arkadaşların kendi aralarında toplanmaları, sonunda bütün arkadaşların bir araya gelmeleri işi kolaylaştırır sanıyorum. Sizce de uygun görülürse çalışmaların bu biçimde yürütülmesini rica eder, saygılarımı sunarım.

Genel Yazman

Ö. Asım Aksoy
Ömer Asım Aksoy

Yarkurul üyeleri:

Orhan Şaik Gökyay
Haydar Ediskun
Baha Dürder
Enver Naci Gökşen
Prof. Dr. Gündüz Akıncı
Cahit Öztelli

Not:

YP.

Eserin iki kopyası bundan önceki komisyon başkanı Cıvaoğlu'na gönderilmişti. Kendilerinden alınmasını rica ederim.

6. Eylül. 1965

Türk Dil Kurumu Başkanlığı

A n k a r a

Resmî Yazışmalar Sözlüğü, komisyonumuzca başından sonuna dek özenle incelenmiş; göze çarpan pürüzlerin bir kısmı aşağıda sıralanmıştır:

I. Örnekler :

Yapıt, bugünkü durumuyla bir söz listesine benzemektedir. Onun için:

1) Kullanış özellikleri iyice belli olmayan sözcükler için örnekler gerekli sayılmalıdır. Bu örnekler sözlüğe açıklıklar kazandıracak; kullanış kolaylığını sağlayacak nitelikte olmalıdır.

2) Açık olanlarla kolayca anlaşılacaklar için örnekler gereksiz birer yük olacaktır.

3) Bu sözlüğe alınacak örnekler için şu koşulların sıkı sıkıya uygulanmasını gerekli buluyoruz:

a) Örnekler derlenmiş olmalıdır. Yazarların kendilerinden verdikleri örnekler, çok kez, yapmacık, zorlanmalı ve yanlış oluyor:

İktiran :: İmza için Reisi Cumhura iktiran etti = İmza için Cumhur Başkanına erişti, ya da yaklaştı, gibi.

b) Örnekler elden geldiğince resmî dilden derlenmiş olmalıdır. Böyle olmayınca Sözlük, kullanacakların işlerini kolaylaştırmaz:

Meşgul :: Bu oda meşguldür = bu oda tutuldu gibi.

II. İmlâ :Yapıt "Yeni İmlâ Kılavuzu"na göre elden geçirilince pek çok sözcüklerin düzeltilmesi gereği kendini gösterecektir. Aşağıda sıralanan sözcüklerde düzeltileceklerin altları çizilmiştir:

a) âdap, âdil, haktanır, hakgözetir, adli, âfet, ahlaki, ahvali, sıhhiye âni, âniden, âriz, ârizî, âri, aleni, arzetmek, âsarı, atika, âsayış, asgari, enaz, âza, xâxâz âzami, basiret: xâxgörü sağ görü, bîlüğ, bürhan,cevabi,

cezri, ciddi, cinsi, cüzi, emsal: kat sayı, fark: ayırım, faşetmek, feragat etmek: vazgeçmek, gayri ahlâki, gayri caiz, gayri hukukî, gayri kabil, gayri kâfi, ve "gayri" ile birleşmiş bütün sözcükler. giyabi, hakaret: onur-kırma, hakkiyle, ihtisas; uzmanlık, ihtiyari, iktidarsız, güçsüz, iktisadi, intiba, kati, kudret: güc, leyli, mahalli, mâna, marifetiyle: ... Dış işleri, meblâğ, mecburi, medeni, makbûl, mesahai sathiyeye: yüz ölçümü, medlûl, metruk, metrukât, sulistimal, müstakilen, çareihal, dâhil... ve daha pek çok benzerleri.

b) Farsça tamlamaların kimisinde bağlama çizgisi var; birçoğunda yoktur.

c) Farsça bağlaç "ü" ler ayrı yazılıysaydı daha uygun düşerdi kanısında-yız: Adabî erkân, gibi.

III- Alfabe sırasında kaymalar görüldü:

"icar" la "icap" ın yerleri değişecek.

IV. Eksikler :

Bu yapıt hazırlanırken, devlet yazışmalarındaki sözcüklerin eksiksiz taranması gereği birinci iş olarak düşünülebilirdi. Ne var ki işin güçlüğü, çok zaman istemesi; buna karşılık hemen yapılması gereği de göz önüne alınca biraz hoş görür olmaya, şimdilik, kendimizi zorlayabiliriz. Üçüncü başkısının istenen olgunlukta çıkması dileğinde bulunduktan sonra önümüzdeki baskı için, hiç olmazsa, Türkçe Sözlük taranarak yapıtın önemli görülen sözcüklerle zenginleştirilmesi gereğine inanıyoruz. İşte akla gelenlerden birkaçı:

Adem-i imkân, mecruh, gayriihtiyari, gayriilmî, gayriiradî, gayrikabil-i kıyas, gayrikabil-i şifa, gayrikabil-i tahammül, gayrimennun, gayrimezru, gayrimüslim, gayrimütecanis, gayrişuuri, gayrivarit, esbap, hedef, heyet-i içtimaiye, hukukî, iadeli taahhütlü, ihanet, ihsas etmek, ihsas-ı rey etmek, ihtilâl, imhal, isyan, itiraf, ikna, iktisadiyat, ilâm, imdat, inhisar etmek, iptidai, irva, iska, istikşaf, istiktap, istilâ, istilâm, inhizam, intanî, istinabe, istitraden, itfa, mamur, manen, manevî, dayin, medyun, mefahir, mahkûmiyet, mahpus, muhallefat, muhallet, muhammen, muhammin,

muharip, muharrik, muhasenat, muhasara, muhasim, muhteşem, muktaza, muzaaf, müdavât, müdavi, müdavim, münezzehe, müsteşrik, nadim, namahrem, rahmet, ramak kalmak, reva ... Bunlar, daha çok, birkaç harfin birkaç sayfasında göze çarpanlardır. Kitabın bütünü özenle elden geçirilirse bunların yüzleri aşacağı apaçıktır.

Madde içlerindeki eksikler de az değildir. Birkaç örnek:

afet: kıran. (su baskını, sel, deprem de afettir; "kıran", değildir.)

alalacele: ... ("hemen" eklenmelidir.)

bazan:... ("kimi kez" yok.)

carih: yarlayıcı ("yaralayan" yok.)

"ehem" de, "ehemmi mühimme tercih etmek" de yok.

"saire" var da "ve saire" yok.

"kadar" in yalnız "değın" karşılığı alınmıştır. "dek, denli, gibi" karşılıkları da örneklerle açıklanmalıdır.

intişar:... ("yayımlanma" yok.)

mahreç:... ("çıkak" yok.)

musanna:... ("sanatlı" eksik.)

muvasala:... ("ulaşım" eksik.)

mübayin:.... ("karşıt" ekdik.)

V. Fazlalıklar :

a) "ademi" sözcüğü bilişiklerinden ayrılmayacağı için ayrı madde olması gerekmez.

Benzerleri çokça olan şu çift sözcüklerden -anlam ayırtıları olmadığı için- birisi fazladır:

imtina: kaçınma -imtina etmek: kaçınmak,

istifade: yaralanma - istifade etmek: yararlanmak,

istimal: kullanma -istimal etmek: kullanmak,

istimlâk: kamulaştırma -istimlâk etmek: kamulaştırmak,

işar : bildirme - işar etmek: bildirmek,

memnu : yasak -memnu olmak: yasak olmak,

inkılâp : devrim -inkılâpçı : devrimci

b) bunlardan başka madde içlerinde de fazlalıklara rastlanmaktadır:

intiba: izlenim ("duygu, duyuş" fazladır. T.S.)

anane : gelenek ("görenek, alışkı" fazladır. T.S.)

derpiş etmek:("gözetmek" fazladır. T.S.)

VI. Sürçmeler, Yanlışlar, Tutmazlıklar, Yadırgananlar :

a) asaleten: kökten: Asaleten tayin edildi = köklü olarak atandı.

blok: birlik birleşik ("ağır kitle, bitişik" olmalı. T.S.),

dahiliye: iç, içişler'dir de,

Dahiliye Vekâleti: İçişleri Bakanlığıdır.

dikkate şayan:ilgideğer ("ilgiye değer" olmalı),

dirayet: yetenek ("başarma gücü, başarıcılık" T.S.),

ehil'de karşılıklarla örnekler birbirini tutmuyor.

ekonomik'te " " " " .

elzem: zorunlu,

emniyeti suistimal: inancı kötüye kullanmak, ("güveni" daha yakışardı).

ferdî: ... ("özel, kişisel, yalnız" fazladır. T.S.)

gayriahlâkî : ahlâksız.

hukuk : töre, hak, yasa ("töre, haklar" olmalı. T.S.)

idam etmek: ölüm cezasına çaptırmak.

ihdim etmek: özen vermek.

imdad-ı sıhhiye:

imkân: olur. - imkânsız: olursuz.

imtidat : sürek.

iptidâî : ("iptida" yerinde kullanılmıştır).

"ârca" icra dizilmiştir.

istifâmı ettirmek: isten el çektirmek.

ittifak "ittihat" yerine alınmıştır.

alâkadar etmek: maddesine eklenen "ilgi göstermek" karşılığı bir satır aşağıdaki maddeye eklenecek.

inikat:, birleşim: Bugünkü inikatta üç celse yapıldı... ("birleşim,

oturum, toplantı, toplanma" terimleri Tüzüğe göre tanımlanmalı ve karşılıklarıyla ayarlanmalıdır.

mahfuz: saklanmış: Burası soğuğa karşı mahfuzdur = Burası soğuktan saklanmıştır.

Makable şamil olmak: geriye yürüme: Bu kanun geriye yürümez.

maktu: kesik, kesilmiş: Fiyat maktudur = fiyat kesiktir.

muhtasar : özetli ("özetlenmiş" olmalı).

muarız:, karsıcı. bkz. T.S.

münhat: engin ("ingin" olmalı)....

b) Şunlar da Türkçe Sözlüğe göre düzeltilmelidir:

icabet, istikrar, istisna, liyakatli, liyakatsiz, madde, mahallî, mecburî, bakaya, enva, mahsuben, aleyh, suizan, müşterek, muhassala, muhtelif, mukannen, muakkip, mürettep, resen, nevi, nahak, nispeten....

Ve daha birçok benzerleri. Bunlarda gösteriyor ki Türkçe Sözlük özenle taransaydı yanlışlar hiçe inmeseydi bile en aza inmiş olurdu. Kurumun varlığı, bilimsel onuru bakımından da Sözlük'e uymak zorunluğu duyulmalıdır. Sözlük'te yanlışlar, eksikler varsa onlar düzeltilmedikçe, tamlanmadıkça biraz sakinlikli davranmayı bile yararlı saymak yerinde olur. Kuruma bağlı yapıtlarda görülecek önemli aykırılıklar dışarıdan ikilikler, yıkıcı davranışlar gibi yorumlanabilir ve bunlar Kurumun varlığını sarsabilir, birçok saldırılara yol açabilir. Hele Sözlük'teki doğrulara aykırı tutumun sakıncalara büsbütün ölçüstüz olur.

VII. Dilimizin Genel ve Güzel Kullanışına Aykırı Düşen Açıklamalar,

Örnekler :

Örnekler bölümünde (bkz. I.3/a) ve Sürçmeler, Yadırgananlar (bkz.VI) da gösterilenlere ek olarak bir iki örnek daha verelim:

marifetiyle: eliyle: Dışişler sefirler marifetiyle yapılır = Dışişler elçiler eliyle yapılır.

iptal etmek : yürürlükten çıkarmak.

ait :: Bu mektup kime aittir = Bu mektup kimin içindir?....

VIII. Çok Mik :

Kimi sözcüklere bir çok anlamın ve kavramın yükletilmesi de göze batmaktadır. Bu, dillerde en çok aranan, önem verilen ayırtıları azaltmakla anlatımı gölgeler. Bir iki örnek:

töre: adap, ahlâk, hukuk, örf; meşru = töreli.

gerçekten: ciddî, filvaki, filhakika, hakikaten, hakkıyla, bihakkın...

IX. İşaretler :

İkinci baskıda işaretler de gereken özenle işlenirse yapıt daha tam olur:

a) eksik işaretler var; örneğin:

güya: miş gibi ("-miş gibi"),

ibaret: lik (-lik),

rağmen: -e rağmen olarak kullanıldığı işaretlenmelidir.

nispeten'in 1. anlamı -e takısıyla kullanılır.

X. Türkçe Sözlükte Bulunmayan Karşılıklar Kullanılmıştır; Bir Örnek:

mağdur : kıygın

mağduriyet: kıygnılık...

XI. Resmî Yazışmalar Sözlüğü'ne Türkçeden Osmanlıcaya bölümünün eklenmesi yapıtın değerini artırmıştır. Bu bölümde de birçok eksiklere, pürüzlere rastladık. Örneğin en çok kullanılan "amaç" sözcüğü bu bölümde yoktur.

(ahval-i sıhhiye) bu bölümde madde başı olmuştur.

açıklamada bulunmak: izahat etmek....

Bu bölüm için düşüncemiz şudur: Osmanlıcadan Türkçe'ye bölümü bu raporda gösterilenler göz önünde tutularak iyice düzeltildikten sonra Türkçeden Osmanlıca'ya bölümü de bunlara göre yeniden ve özenle gözden geçirilmeli ve ayarlanmalıdır.

SONUÇ :

Yukarıdaki bölümler arasında geçen görüş, düşünce ve öğütlemeleri bir kez daha özetlemek gerektiğini duyduk:

I. Örneklerin, elden geldiğince:

a) Derlenmiş olması,

b) Daha çok devlet dilinden derlenmesi, ya da o dile yaraşır olması,

c) Güzel Türkçeyi incitmemesi;

II. İmlâ bakımından, yapının başından sonuna dek elden geçirilmesi ve "Yeni İmlâ Kılavuzu"na göre düzeltilmesi;

III. Alfabe sırasının sağlanması;

IV. Eksiklerin yukarıdaki öğütlemelere uygun olarak tamlanması; bunun için de şimdilik Türkçe Sözlük'ün yeniden taranması, gösterdiklerimizle bütün benzerlerinin eklenmesi;

V. Fazlalıkların giderilmesi için yukarıda gösterilenlerle bütün benzerlerinin yapıttan çıkarılması;

VI. Sürçmeler, yanlışlar, tutmazlıklar, yadırgananlar bölümünde gösterilen örneklere göre bütün yapının düzeltilmesi;

VII. Genel kullanışa aykırı düşen, böylece güzel Türkçeyi inciten cümle, deyim, açıklama ve örneklerin iyiden iyiye ayıklanması için elden geldiğince emek verilmesi;

VIII. Bir sözcüğe birçok anlam ve kavramın yükletilmemesi; böylece ayırtılara iyice belirne olanağının sağlanması;

IX. İşaretlerin tamlanması;

X. Türkçe Sözlük'te bulunmayan sözcükler, karşılıklar için yetkililere danışılması; uygun görülenlerinin Türkçe Sözlük'e alınması;

XI. Türkçeden Osmanlıcaya bölümünün yukarıdaki öğütlemelere uygun olarak düzeltilmesi;

XII. Önemli devlet dairelerinin her birinden -pek sık sık yazılanlardan örnekler alınarak özleştirilmiş karşılıklarıyla birlikte bu yapıta bir üçüncü bölümün eklenmesi...

Düşündüklerinizi Türk Dil Kurumu Yönetim Kuruluna en üstün saygılarımızla sunarız.

Başkan

Üye

Üye

Ord.Prof. İlhami Cıvaoglu

Tahir Nejat Gencan

Recai Cin

(imza)

(imza)

(imza)

1-15
1966

HİZMETİNİZDE

Sayın Orhan Saik Gökyay ve Eşi
Kayışdağı Cad.No. 124/1
Göztepe

کتابخانه کورسوزلای

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 029-139

TDVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 089-189/2

Sayın Haydar Ediskun,

Resmî Yazışmalar Sözlüğü için verilmiş olan raporun bir örneği ilişikte sunulmuştur. Eser üzerinde çalışacak olan yarkutul üyelerinin adları aşağıda gösterilmiştir. Önce İstanbul'daki ve Ankara'daki arkadaşların kendi aralarında toplanmaları, sonunda bütün arkadaşların bir araya gelmeleri işi kolaylaştırır sanıyorum. Sizce de uygun görülürse çalışmaların bu biçimde yürütülmesini rica eder, saygılarımı sunarım.

Genel Yazman

Ömer Asım Aksoy

Yarkurul Üyeleri:

Orhan Şaik Gökyay

Haydar Ediskun

Baha Dürder

Enver Naci Gökşen

Prof.Dr. Gündüz Akıncı

Cahit Öztelli

YP.

Not:

Eserin iki kopyası bundan önceki komisyon başkanı Cıvaoglu'na gönderilmişti. Kendilerinden alınmasını rica ederim.

6. Eylül. 1965

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 089-189/2

Türk Dil Kurumu Başkanlığı

A n k a r a

Resmî Yazışmalar Sözlüğü, komisyonumuzca başından sonuna dek özenle incelenmiş; göze çarpan pürüzlerin bir kısmı aşağıda sıralanmıştır:

I. Örnekler :

Yapıt, bugünkü durumuyla bir söz listesine benzemektedir. Onun için:

1) Kullanış özellikleri iyice belli olmayan sözcükler için örnekler gerekli sayılmalıdır. Bu örnekler sözlüğe açıklıklar kazandıracak; kullanış kolaylığını sağlayacak nitelikte olmalıdır.

2) Açık olanlarla kolayca anlaşılacaklar için örnekler gereksiz birer yük olacaktır.

3) Bu sözlüğe alınacak örnekler için şu koşulların sıkı sıkıya uygulanmasını gerekli buluyoruz:

a) Örnekler derlenmiş olmalıdır. Yazarların kendilerinden verdikleri örnekler, çok kez, yapmacık, zorlamalı ve yanlış oluyor:

İktiran :: İmza için Reisi Cumhura iktiran etti = İmza için Cumhur Başkanına erişti, ya da yaklaştı, gibi.

b) Örnekler elden geldiğince resmî dilden derlenmiş olmalıdır. Böyle olmayınca Sözlük, kullanacakların işlerini kolaylaştırmaz:

Mesgul :: Bu oda mesguldür = bu oda tutuldu gibi.

II. İmlâ :Yapıt "Yeni İmlâ Kılavuzu"na göre elden geçirilince pek çok sözcüklerin düzeltilmesi gereği kendini gösterecektir. Aşağıda sıralanan sözcüklerde düzeltileceklerin altları çizilmiştir:

a) âdap, âdil, haktanır, hakgözetir, adli, âfet, ahlakî, ahvalî, sihhiyâni, âniden, ârız, ârızî, âri, alenî, arzetmek, âsarı, atika, âsayış, asgarî, enaz, âza, âzami, basiret: sağgörü, bülğ, bürhan, cevabî.

cezri, ciddi, cinsi, cüzi, emsal: kat sayı, fark: ayırım, faşetmek, feragat etmek: vazgeçmek, gayri ahlâki, gayri caiz, gayri hukukî, gayri kabil, gayri kâfi, ve "gayri" ile birleşmiş bütün sözcükler. giyabi, hakaret: onur-kırma, hakkiyle, ihtisas; uzmanlık, ihtiyari, iktidarsız, güçsüz, iktisadi, intiba, kati, kudret: güc, leyli, mahalli, mâna, marifetiyle: ... Dış işleri, meblağ, mecburi, medeni, makbûl, mesahai sathiyeye: yüz ölçümü, medlûl, metruk, metrukât, suifistimal, müstakilen, çareihal, dâhil... ve daha pek çok benzerleri.

b) Farsça tamlamaların kimisinde bağlama çizgisi var; birçoğunda yoktur.

c) Farsça bağlaç "ü" ler ayrı yazılıysaydı daha uygun düşerdi kanısında-yız: Adabî erkân, gibi.

III- Alfabe sırasında kaymalar görüldü:

"icar" la "icap" in yerleri değişecek.

IV. Eksikler :

Bu yapıt hazırlanırken, devlet yazışmalarındaki sözcüklerin eksiksiz taranması gereği birinci iş olarak düşünülebilirdi. Ne var ki işin güçlüğü, çok zaman istemesi; buna karşılık hemen yapılması gereği de göz önüne alınca biraz hoş görür olmaya, şimdilik, kendimizi zorlayabiliriz. Üçüncü başkısının istenen olgunlukta çıkması dileğinde bulunduktan sonra önümüzdeki baskı için, hiç olmazsa, Türkçe Sözlük taranarak yapıtın önemli görülen sözcüklerle zenginleştirilmesi gereğine inanıyoruz. İşte akla gelenlerden birkaçı:

Adem-i inkân, mecruh, gayriihtiyarî, gayriilmî, gayriradî, gayrikabil-i kıyas, gayrikabil-i şifa, gayrikabil-i tahammül, gayrimennun, gayrimezru, gayrimüslim, gayrimütecanis, gayrişuurî, gayrivarit, esbap, hedef, heyet-i içtimaiye, hukukî, iadeli taahhütlü, ihanet, ihsas etmek, ihsas-ı rey etmek, ihtilâl, imhal, isyan, itiraf, ikna, iktisadiyat, ilâm, imdat, inhisar etmek, iptidai, irva, iska, istikşaf, istiktap, istilâ, istilâm, inhizam, intanî, istinabe, istitraden, itfa, mamur, manen, manevî, dayin, medyun, mefahir, mahkûmiyet, mahpus, muhallefat, muhallet, muhammen, muhammin,

muharip, muharrik, muhassenat, muhasara, muhasim, muhteşem, muktaza, muzaaf, müdavât, müdavi, müdavim, münezzehe, müsteşrik, nadim, namahrem, rahmet, ramak kalmak, reva ... Bunlar, daha çok, birkaç harfin birkaç sayfasında göze çarpanlardır. Kitabın bütünü özenle elden geçirilirse bunların yüzleri açacağı apaçıktır.

Madde içlerindeki eksikler de az değildir. Birkaç örnek:

afet: kıran. (su baskını, sel, deprem de afettir; "kıran", değildir.)

alelacele: ... ("hemen" eklenmelidir.)

bazan:... ("kimi kez" yok.)

carih: yarlayıcı ("yaralayan" yok.)

"ehem" de, "ehemmi mühimme tercih etmek" de yok.

"saire" var da "ve saire" yok.

"kadar" in yalnız "değin" karşılığı alınmıştır. "dek, denli, gibi" karşılıkları da örneklerle açıklanmalıdır.

intişar:... ("yayımlanma" yok.)

mahreç:... ("çıkak" yok.)

musanna:... ("sanatlı" eksik.)

muvasala:... ("ulaşım" eksik.)

mübayin:.... ("karşıt" ekdik.)

V. Fazlalıklar :

a) "ademi" sözcüğü bilişiklerinden ayrılmayacağı için ayrı madde olması gerekmez.

Benzerleri çokça olan şu çift sözcüklerden -anlam ayırtıları olmadığı için- birisi fazladır:

imtina: kaçınma -imtina etmek: kaçınmak,

istifade: yararlanma - istifade etmek: yararlanmak,

istimal: kullanma -istimal etmek: kullanmak,

istimlâk: kamulaştırma -istimlâk etmek: kamulaştırmak,

işar : bildirme - işar etmek: bildirmek,

memnu : yasak -memnu olmak: yasak olmak,

inkılâp : devrim -inkılâpçı : devrimci

b) bunlardan başka madde içlerinde de fazlalıklara rastlanmaktadır:

intiba: izlenim ("duygu, duygus" fazladır. T.S.)

anane : gelenek ("görenek, alışkı" fazladır. T.S.)

derpiş etmek:("gözetmek" fazladır. T.S.)

VI. Sürçmeler, Yanlışlar, Tutmazlıklar, Yadırgananlar :

a) asaleten: kökten: Asaleten tayin edildi = köklü olarak atandı.

blok: birlik birleşik ("ağır kitle, bitişik" olmalı. T.S.),

dahiliye: iç, içişler'dir de,

Dahiliye Vekâleti: İçişleri Bakanlığıdır.

dikkate şayan:ilgideğer ("ilgiye değer" olmalı),

dirayet: yetenek ("başarma gücü, başarıcılık" T.S.),

ehil'de karışıklıklarla örnekler birbirini tutmuyor.

ekonomik'te " " " " .

elzem: zorunlu,

emniyeti suistimal: inancı kötüye kullanmak, ("güveni" daha yakıştırdı).

ferdî: ... ("özel, kişisel, yalnız" fazladır. T.S.)

gayriahlâkî : ahlâksız.

hukuk : töre, hak, yasa ("töre, haklar" olmalı. T.S.)

ıdam etmek: ölüm cezasında çaptırmak.

ihdimam etmek: özen vermek.

imdad-ı sıhhiye:

imkân: olur. - imkânsız: olursuz.

imtidat : sürek.

iptidâî : ("iptida" yerinde kullanılmıştır).

"ârca" icra dizilmiştir.

istifağ ettirmek: ışten el çektirmek.

ittifak "ittihat" yerine alınmıştır.

alâkadâr etmek: maddesine eklenen "ilgi göstermek" karşılığı bir

satır aşağıdaki maddeye eklenecek.

inikat:, birleşim: Bugünkü inikatta üç celse yapıldı... ("birleşim,

oturum, toplantı, toplanma" terimleri Tüzüğe göre tanımlanmalı ve karşılıklarıyla ayarlanmalıdır.

mahfuz: saklanmış: Burası soğuşa karşı mahfuzdur = Burası soğuktan saklanmışdır.

Makale şamil olmak: geriye yürütmek: Bu kanun geriye yürümez.

maktu: kesik, kesilmiş: Fiyat maktudur = fiyat kesiktir.

muhtasar : özetli ("özetlenmiş" olmalı).

muarız:, karsıcı. bkz. T.S.

mühnat: engin ("ingin" olmalı)....

b) Şunlar da Türkçe Sözlüğe göre düzeltilmelidir:

icabet, istikrar, istisna, liyakatli, liyakatsiz, madde, mahallî, mecburî, bakaya, enva, mahsuben, aleyh, suizan, müşterek, muhassala, muhtelif, mukannen, muakkip, mürettep, resen, nevi, nahak, nispeten....

Ve daha birçok benzerleri. Bunlarda gösteriyor ki Türkçe Sözlük özenle taransaydı yanlışlar hiçe inmeseydi bile en aza inmiş olurdu. Kurumun varlığı, bilimsel onuru bakımından da Sözlük'e uymak zorunluğu duyulmalıdır. Sözlük'te yanlışlar, eksikler varsa onlar düzeltilmedikçe, tamlanmadıkça biraz sakinlikli davranmayı bile yararlı saymak yerinde olur. Kuruma bağlı yapıtlarda görülecek önemli aykırılıklar dışarıdan ikilikler, yıkıcı davranışlar gibi yorumlanabilir ve bunlar Kurumun varlığını sarsabilir, birçok saldırılara yol açabilir. Hele Sözlük'teki doğrulara aykırı tutumun sakıncaları büsbütün ölçüstüz olur.

VII. Dilimizin Genel ve Güzel Kullanışına Aykırı Düşen Açıklamalar,

Örnekler :

Örnekler bölümünde (bkz. I.3/a) ve Sürçmeler, Yadırgananlar (bkz.VI) da gösterilenlere ek olarak bir iki örnek daha verelim:

marifetiyle: eliyle: Dışışler sefirler marifetiyle yapılır = Dışışleþ elçiler eliyle yapılır.

iptal etmek : yürürlükten çıkarmak.

ait :: Bu mektup kime aittir = Bu mektup kimin içindir?....

VIII. Çok Mük :

Kimi sözcüklere bir çok anlamın ve kavramın yükletilmesi de göze batmaktadır. Bu, dillerde en çok aranan, önem verilen ayırtıları azaltmakla anlatımı gölgeler. Bir iki örnek:

töre: adap, ahlak, hukuk, örf; meşru = töreli.

gerçekten: cidden, filvaki, filhakika, hakikaten, hakkıyla, bihakkın...

IX. İşaretler :

İkinci baskıda işaretler de gereken özenle işlenirse yapıt daha tam olur:

a) eksik işaretler var; örneğin:

güya: miş gibi ("-miş gibi"),

ibaret: lik (-lik),

rağmen: -e rağmen olarak kullanıldığı işaretlenmelidir.

nispeten'in 1. anlamı -e takısıyla kullanılır.

X. Türkçe Sözlükte Bulunmayan Karşılıklar Kullanılmıştır; Bir Örnek:

mağdur : kıygın

mağduriyet: kıygnılık...

XI. Resmî Yazışmalar Sözlüğü'ne Türkçeden Osmanlıcaya bölümünün eklenmesi yapıtın değerini artırmıştır. Bu bölümde de birçok eksiklere, pürüzlere rastladık. Örneğin en çok kullanılan "amaç" sözcüğü bu bölümde yoktur.

(ahval-i sıhhiye) bu bölümde madde başı olmuştur.

açıklamada bulunmak: izahat etmek....

Bu bölüm için düşüncemiz şudur: Osmanlıcadan Türkçe'ye bölümü bu raporda gösterilenler göz önünde tutularak iyice düzeltildikten sonra Türkçeden Osmanlıca'ya bölümü de bunlara göre yeniden ve özenle gözden geçirilmeli ve ayarlanmalıdır.

SONUÇ :

Yukarıdaki bölümler arasında geçen görüş, düşünce ve öğütlemeleri bir kez daha özetlemek gereğini duyduk:

I. Örneklerin, elden geldiğince:

a) Derlenmiş olması,

b) Daha çok devlet dilinden derlenmesi, ya da o dile yaraşır olması,

c) Güzel Türkçeyi incitmemesi;

II. İmlâ bakımından, yapının başından sonuna dek elden geçirilmesi ve "Yeni İmlâ Kılavuzu"na göre düzeltilmesi;

III. Alfabe sırasının sağlanması;

IV. Eksiklerin yukarıdaki öğütlemelere uygun olarak tamlanması; bunun için de şimdilik Türkçe Sözlük'ün yeniden taranması, gösterdiklerimizle bütün benzerlerinin eklenmesi;

V. Fazlalıkların giderilmesi için yukarıda gösterilenlerle bütün benzerlerinin yapıttan çıkarılması;

VI. Sürçmeler, yanlışlar, tutmazlıklar, yadırgananlar bölümünde gösterilen örneklere göre bütün yapının düzeltilmesi;

VII. Genel kullanışa aykırı düşen, böylece güzel Türkçeyi inciten cümle, deyim, açıklama ve örneklerin iyiden iyiye ayıklanması için elden geldiğince emek verilmesi;

VIII. Bir sözcüğe birçok anlam ve kavramın yükletilmemesi; böylece ayrıtlara iyice belirme olanağının sağlanması;

IX. İşaretlerin tamlanması;

X. Türkçe Sözlük'te bulunmayan sözcükler, karşılıklar için yetkililere danışılması; uygun görülenlerinin Türkçe Sözlük'e alınması;

XI. Türkçeden Osmanlıcaya bölümünün yukarıdaki öğütlemelere uygun olarak düzeltilmesi;

XII. Önemli devlet dairelerinin her birinden -pek şak sık yazılanlardan örnekler alınarak özleştirilmiş karşılıklarıyla birlikte bu yapıta bir üçüncü bölümün eklenmesi...

Düşündüklerimizi Türk Dil Kurumu Yönetim Kuruluna en üstün saygılarımızla sunarız.

Başkan	Üye	Üye
Ord.Prof. İlhami Cıvaoğlu	Tahir Nejat Gencan	Recai Cin
(imza)	(imza)	(imza)